

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політичних наук

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політичні комунікації та публічна політика»
Спеціальність С2 Політологія
Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
Протокол № 02 від 26 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри _____ Монолатій І. С.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Соціальна політика держави
Викладач (-і)	Ломака Іванна Іванівна
Контактний телефон викладача	+380975421630
Е-mail викладача	ivanna.lomaka@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	вівторок 15.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Силабус навчальної дисципліни «Соціальна політика держави» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю С2 Політологія для освітньої програми «Політичні комунікації та публічна політика», щоб закласти фундамент розуміння того, як держава взаємодіє з суспільством через механізми перерозподілу ресурсів та надання послуг. Предметом вивчення навчальної дисципліни є стан суспільства в якому всі системоутворюючі (фундаментальні) соціальні інститути, збалансовано функціонуючи і конструктивно взаємодіючи, забезпечують сталий, з позитивною динамікою, розвиток особистості, суспільства й держави, своєчасно і ефективно нейтралізують внутрішні й зовнішні загрози запобігаючи втратам суспільних ресурсів. Розглядатимемо соціальні реформи не просто як інструменти допомоги, а як результат політичної боротьби, лобізму, публічних комунікацій та електоральних стратегій. Навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти першого рівня передбачає вивчення дисципліни «Соціальна політика держави» за денною формою навчання в обсязі 90 годин, в тому числі: 12 годин лекцій, 18 години семінарських занять і 60 години самостійної роботи. Навчальна дисципліна вивчається протягом одного семестру; результатом засвоєння матеріалу є складання здобувачами вищої освіти першого рівня заліку. <i>Лекційні заняття</i> системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам освіти усвідомити його значення, обсяг і структуру, зміст окремих розділів і тем, надають змістовну, організаційну та методичну допомогу у самостійному їх вивченні, визначають найбільш складні теми та питання. Вивчення курсу «Соціальна політика держави» передбачає засвоєння теоретичного матеріалу в сфері соціальної політики, сприяє формуванню знань про основні поняття соціальної безпеки особистості, поняття сталого розвитку, основні проблеми глобальної безпеки людини, суспільства, держави. Проведення <i>практичних та семінарських занять</i> має на меті надати здобувачам вищої освіти першого рівня навички практичного застосовувати набутих під час лекцій теоретичних знань при вирішенні складних завдань, що можуть виникати в сфері соціальної політики. <i>Самостійна робота</i> здобувачів освіти є невід’ємною складовою частиною	

навчального процесу. Основна мета самостійної роботи – засвоєння навчального матеріалу, передбаченого програмою курсу і не охопленого іншими видами занять – лекційними, семінарськими тощо. Самостійна робота здобувачів освіти сприяє розвитку них критичного мислення та формування навичок цілеспрямованої самостійної роботи з літературними джерелами, нормативними документами, інформацією в цілому та вміння на їх основі аналізувати та вирішувати проблемні питання і робити власні висновки та обґрунтування як теоретичного, так і практичного характеру.

Опанувавши курс, здобувачі вищої освіти використовувати теоретичні знання з дисципліни у практичній діяльності; будуть ґрунтовно знати й розуміти національні інтереси держави в сфері соціальної політики. Здобувачі освіти отримують теоретичні знання і практичні навички щодо забезпечення соціальної політики та дослідження актуальних проблем соціальної компоненти країни. можуть обґрунтовано використовувати професійно профільовані знання щодо забезпечення соціальної політики у професійній сфері на основі системного підходу. А також ідентифікувати загрози і ризики соціальної політики та її складових, вміти приймати рішення на різних ієрархічних рівнях з соціальних систем. Фахівці з даної сфери володіють знаннями щодо особливостей безпеки соціальної системи, а також формування концептуальних навичок щодо моделювання систем соціальної політики.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна політика держави» є формування у здобувачів освіти системи ґрунтовних теоретичних знань про суспільні й природні чинники соціальної політики на рівні: особистості, суспільства, держави; політичні, правові, демографічні аспекти безпеки особистості. Оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками в сфері соціальної політики Сформувати у студентів комплексне розуміння соціальної політики як складової публічної політики (public policy) та розвинути навички аналізу комунікаційних стратегій, що супроводжують впровадження соціальних змін.

Основними цілями вивчення дисципліни є формування у здобувачів освіти поглядів на концепції соціальної політики держави в контексті специфіки сучасного суспільно-політичного простору; сприяти формуванню знань про основні поняття соціальної політики держави, поняття сталого розвитку, основні проблеми глобальної безпеки людини як біосоціальної істоти; сформувати у студентів уявлення про домінуючі тенденції та найбільш суперечливі проблеми в сфері соціальної політики в умовах ХХІ століття. Ознайомити з основними моделями соціальної держави (Welfare State). Навчити аналізувати стейкхолдерів соціальних реформ, комунікаційні кампанії міністерств та політичних партій у соціальній сфері, розрізняти типи соціальної політики (ліберальна, консервативна, соціал-демократична). Розвинути вміння оцінювати ефективність публічних комунікацій у соціальній сфері. Надати навички розробки базових policy papers (аналітичних записок) з соціальних питань.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральні компетентності:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні компетентності:

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Фахові компетентності:

СК02. Здатність застосувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної

думки.

СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК06.Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

РН13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	С2 Політичні комунікації та публічна політика	1	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1 Соціальна політика як сфера публічної політики.	2		5
Тема 2 Історія становлення інституту соціальної держави та соціальної політики: європейські традиції, розвиток в Україні.	2		5
Тема 3 Типи соціальної держави та моделі соціальної політики економічно розвинутих країн.(ліберальна, консервативна, соціал-демократична, постсоціалістичні трансформації)	2		5
Тема 4 Цінності та принципи соціальної політики: справедливість, солідарність, субсидіарність, гідність і права людини	2		5
Тема 5 Нормативно правове забезпечення соціальної політики. Механізми реалізації соціальної політики: законодавство, інституції, фінансування, планування	2		5
Тема 6 Соціальна політика в умовах криз та війни.	2		5
Тема 7 Моделі соціальної політики: ліберальна, консервативна, соціал-демократична, постсоціалістичні трансформації.		2	
Тема 8 Політика доходів та зайнятості: мінімальна заробітна плата, соціальні стандарти, податкова політика		2	5
Тема 9 Соціальна політика у сфері охорони здоров'я та психічного здоров'я. Соціальна політика щодо сім'ї, дітей та			5

молоді			
Тема10. Освітня політика і доступність освіти: нерівність і рівні можливості, роль держави й міжнародних організацій		2	5
Тема 11. Пенсійна система та соціальне страхування: моделі, проблеми реформування в Україні		2	5
Тема 12 Основні принципи, механізми та особливості реалізації соціальної політики в Україні в контексті забезпечення сталого розвитку суспільства.		2	5
Тема 13 Регіональний і місцевий рівень соціальної політики		2	5
Тема 14 Майбутні виклики соціальної політики: глобалізація, демографічні зміни, цифровізація, зелена трансформація		2	5
Тема 15 Соціальна політика під час криз та війни		2	10
ЗАГ:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Структура розподілу балів передбачає: 1) відповіді на семінарських заняттях – 30 балів; 2) написання контрольної письмової роботи – 20 балів; 3) виконання індивідуального завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми політологічного характеру – 20 балів (з них 5 балів – за проєкт, 5 балів – за представлення). 4) написання екзаменаційної роботи (тестування) – 30 балів. Загальна кількість – 100 балів.		
	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЕСТS	Оцінка за національною шкалою. Для екзам ну, курсового проєкту (роботи), практики
	90 – 100	A	відмінно
	80 – 89	B	добре
	70 – 79	C	добре
	60 – 69	D	задовільно
	50 – 59	E	задовільно
	26 – 9	FX	незадовільно з можливістю

			повторного складання	можливістю повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмових робіт	Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль; 2) написання письмової роботи передбачає виконання здобувачами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає: – виявлення розуміння сутності понять і термінів – 30 балів; – вміння структурувати основні принципи та методи дослідження – 40 балів; – знання теоретичних засад, завдань, методів – 30 балів; Загальна кількість – 100 балів.			
Семінарські заняття	На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки. Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні від 26 до 100 балів. 90 - 100 балів студент отримує за вичерпну бездоганну відповідь із наведенням двох і більше прикладів на підтвердження теоретичного положення, яке розглядається. 80 – 89 балів за повну відповідь із наведенням двох і більше прикладів 70 -79 балів – за повну відповідь із наведенням двох прикладів проте з однією-двома змістовими неточностями. 50 -69 балів – за неповну правильну відповідь, або таку, що містить ряд змістових неточностей чи невірно наведені приклади або їх відсутність.			

	26 -49 балів – за часткову, з грубими недоліками відповідь, або за її неадекватність завданню чи відсутність взагалі. При переведенні в бали в сумі можна набрати 30 балів. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо.
Умови допуску до підсумкового контролю	Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні від 26 до 100 балів.
Підсумковий контроль	Форма контролю - залік; Форма здачі - тести; Підсумковий тест складається з 50 завдань, виконання яких демонструє рівень теоретичних знань та сформованості у студентів практичних навичок і вмінь. Правильний варіант відповіді оцінюється в 1 бал.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: студент зобов'язаний добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю, які виносяться на практичні заняття та самостійну роботу. вчасно виконати письмове завдання (підготовка реферату; виконати підсумковий тест у зазначений день. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Академічна доброчесність: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв, планшета чи іншого мобільного пристрою під час опитування, виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до не зарахування результатів чи не складання тестування відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Відвідування занять. При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність студента на заняттях (у тому числі на лекційних), пропуски та спізнення без поважної причини, що передбачено Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Студенти мають можливість відпрацювати заняття, які було пропущено з поважних причин, а також отримати роз'яснення питань, з якими виникли труднощі у процесі підготовки до семінарських занять і письмових робіт, на консультаціях викладача кожного вівторка о 15.00.

Навчання за індивідуальним графіком: студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань. системі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у

Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Неформальна освіта: порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів на платформах самоосвіти Prometheus, EdEra, Coursera, Udemu, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Повторне вивчення дисципліни: студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.

Наприкінці курсу студенти мають можливість надати відгуки та пропозиції щодо якості викладання дисципліни на сайті <https://d-learn.pnu.edu.ua>

8. Рекомендована література

Література:

Нормативно-правові акти

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37–38. Ст. 2004 ; поточна ред. – Ред. від 25.09.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закону України «Концепція соціальної держави України». (№ 2312 від 2.04.2008 р.)

Підручники, посібники, статті:

2. Бородін Є.І., Сорокіна Н.Г. *Соціальна політика: навчальний наочний посібник*. – Дніпро: НТУ «ДП», 2023. – 327 слайдів
3. . Соціальна безпека: теорія та українська практика: Монографія / І. Ф. Гнибіденко, А. М. Колот, О. Ф. Новікова та ін.; За ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогового. — К.: КНЕУ, 2006. — 292 с. - . URL: <http://surl.li/qgrhn>
4. Основи соціальної безпеки : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Кравченко Л. В. — Умань : Візаві, 2022. — 127 с. - URL: <http://surl.li/myqdi>
5. Коляда Н., Карпич І. *Соціальна політика: навч. посіб.* – 4-те вид., допов. і переробл. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2024. – 192 с.
- 4.Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2015. — 244 с. - URL: https://www.idss.org.ua/monografii/2015_Makarova.pdf
5. Олійник О.О. О-53 Соціальна відповідальність: Навч. посіб. – Рівне : НУВГП, 2016. – 222 с. - URL: <http://surl.li/ednxk>
6. О.З. Панкевич СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА: ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ: Монографія / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. П.М. Рабіновича. - Львів: Львівський юридичний інститут МВС України, 2004. – 183 с. - URL: <http://surl.li/ewsul>
7. Сидорчук О. Г. С 34 Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення [Текст] : монографія / О. Г. Сидорчук. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. — 492 с. - URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/sydorchuk_mon.pdf

8. Трощинський В.П., Скуратівський В.А., Кравченко М.В. та ін. ; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського. *Соціальна і гуманітарна політика: підручник*. – Київ: НАДУ, 2016. – 792 с.
9. Право соціального забезпечення : підручник / [О. М. Ярошенко, А. М. Слюсар, І. А. Ветухова та ін.] ; за заг. ред. О. М. Ярошенка. – Харків : Право, 2019. – 376 с.- URL: <http://surl.li/qgrfl>
10. Якимчук А. Ю. Оцінка показників соціальної безпеки України в контексті національної безпеки дкpwави задля досягнення цілей сталого розвитку - URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/13-14_2020/13.pdf
11. Ломака І. І., Липчук О. І., Кобець Ю. В. Соціальна складова національної безпеки: міжнародний досвід. «Держава та регіони. Серія: Державне управління» № 3. 2021. С. 48 - 56. http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2021/8.pdf
12. Ломака І.І., Війна як чинник нестабільності в сучасній Україні та її вплив на сфери національної безпеки//Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса: Гельветика. 2024. Вип. 17. с 82 - 90. <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/issue/view/19/19>
- 13.Липчук О.І., Ломака І. І.Співпраця України та міжнародних інституцій в контексті проблем застосування біологічної та хімічної зброї під час російської агресії в Україні. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса: Гельветика. 2024. Вип. 19. с.105 -113. <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/issue/view/21/21>
- 14.Ломака І. І., Микитин А. Релігійна складова національної безпеки в Україні. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса: Гельветика. 2024. Вип. 19. с.113 - 122. <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/issue/view/21/21>
- 15.Bochel, H., & Daly, G. (Eds.). *Social Policy*. 4th ed. London: Routledge, 2021. – 640 p.
16. Nazarova G., Demianenko A. Analysis of the human security in Ukraine in a regional perspective. *Social and labour relations: theory and practice*. 2018. № 8(2). P. 1–7. doi:10.21511/slrrp.8(2).2018.01.
17. Nazarova G., Jaworska M., Nazarov N., Dybach I., Demianenko A. Improvement of the method measuring the security of human development: case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2019. 17 (4). P. 226–238. doi : 10.21511/ppm.17(4).2019.19.

Інформаційні ресурси

6. Глобальні цілі сталого розвитку 2030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.un.org.ua/images/documents/3615/цїлі_web\(2\).pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3615/цїлі_web(2).pdf)
7. Глобальні цілі сталого розвитку 2030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.un.org.ua/images/documents/3615/цїлі_web\(2\).pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3615/цїлі_web(2).pdf)
8. Звіт ООН про прогрес сталого розвитку 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2022/secretary-general-sdg-report2022--RU.pdf> 7.
9. Профіль країни ЦСР Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://countryprofiles.unstatshub.org/ukr#goal-11>
10. Міжнародний інститут сталого розвитку, International Institute of Sustainable Development: <http://www.iisd1.iisd.ca>
11. Віртуальний університет із сталого розвитку суспільства:
12. <http://foundation.no/vus/whg.htm>
13. Світове бізнесове бюро із сталого розвитку:

<http://www.wbcsd.org/publications/prmedia/press26.htm>

14. Інститут дослідження сталого розвитку: <http://www.sdri.ubc.ca/>
15. Центр сприяння сталому розвитку: <http://fen.state.fl.us/fdi/>
16. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
17. Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи Національної академії наук України. URL: <http://www.idss.org.ua/>.
18. Реєстр наукових фахових видань України. URL: <http://nfv.ukrintei.ua/>

Інформаційні ресурси

- a. <https://www.coursera.org>
- b. <https://www.udemy.com/>
- c. <https://prometheus.org.ua>
- d. <https://www.ed-era.com>
- e. <https://www.futurelearn.com>
- f. <https://vumonline.ua>

Рекомендовані до опрацювання курси на платформах самоосвіти (або інші на вибір студента).

Prometheus

19. Волонтерство під час війни. <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/war-time-volunteering/>
20. Міжнародне гуманітарне право у професійній діяльності публічних службовців <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/humanitarian-law-public-servants/>
21. Протидія торгівлі людьми в Україні. Вплив війни. <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/anti-trafficking-ukraine/>
22. Добробут планети. Що має знати і може вміти кожен. <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/planet-wellbeing-knowledge/>
23. Захист релігійних прав і свобод в Україні в умовах змін. <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/zakhyst-relihiynykh-prav-v-ukraini/>
24. Соціальне підприємництво. <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/social-entrepreneurship/>

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті дистанційного навчання Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

<https://d-learn.pnu.edu.ua/>

Викладач

Іванна Ломака